

**Een verkennend archeologisch
inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Hazelaar en
Nieuwe Waalreseweg te Valkenswaard
(NB)**

A.J. Wullink & J.J.A. Wijnen

ARC-Rapporten 2009-121

Geldermalsen
2009
ISSN 1574-6887

Colofon

Een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Hazelaar en Nieuwe Waalreseweg te
Valkenswaard (NB)

ARC-Rapporten 2009-121
ARC-Projectcode 2009/319

Tekst

A.J. Wullink & J.J.A. Wijnen

Afbeeldingen

A.J. Wullink & J.J.A. Wijnen

Redactie

A.J. Wullink

Beheer en plaats van documentatie

Archaeological Research & Consultancy

definitieve versie

Autorisatie — C.G. Koopstra

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2009

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

Projectnaam	Valkenswaard, Hazelaar/Nieuwe Waalreseweg
Projectcode	2009/319
Archisnummer	35932
Projectleider	drs. A.J. Wullink
Contact	0345-620101, a.j.wullink@arcbv.nl
Opdrachtgever	Econsultancy Boxmeer, dr. J.J.A. Wijnen
Contact	0485-581817, wijnen@econsultancy.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Valkenswaard, dhr. W.L.P. Coolen
Contact	040-2083657, wco@valkenswaard.nl
Beoordeling	SRE Milieudienst, drs. R. Berkvens
Contact	040-2594403, r.berkvens@milieudienst.sre.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Hazelaar 6 en Nieuwe Waalreseweg 286
Plaats	Valkenswaard
Gemeente	Valkenswaard
Provincie	Noord-Brabant
Kaartblad	57B
RD-coördinaten	N: 159121/374932 O: 159148/374965 Z: 159178/374952 W: 159127/374902
Oppervlakte	Ca. 0.2 ha

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden
Geomorfologie	dekzandruggen met of zonder oud bouwlanddek (3L5)
Bodem	Ongekarteerd/haarpodzol
Historische situatie	De onderzoekslocatie is voor het grootste deel altijd in gebruik geweest als bos. Rond 1900 in gebruik als gras- en bouwland. Vanaf circa 1970 bebouwd
Archeologische verwachting	Binnen het onderzoeksgebied dat zich in een straal van 1.000 m rondom het plangebied bevindt zijn een aantal waarnemingen gedaan met (duidelijke) dateringen uit de Late Bronstijd-IJzertijd, Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Ondanks dat er geen duidelijke aanwijzingen bestaan voor de aanwezigheid van archeologische resten uit vroegere perioden en de Romeinse tijd, kan een hoge archeologische verwachting voor alle perioden worden aangenomen.

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Econsultancy uit Boxmeer heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd aan de Hazelaar 6 en Nieuwe Waalreseweg 286 te Valkenswaard in de gemeente Valkenswaard (afb. 1). Aanleiding tot dit onderzoek vormt de voorgenomen sloop van de bestaande bebouwing bestaande uit een garagebedrijf en een bungalow om plaats te maken voor nieuwbouw van 14 woningen. De 14 woningen worden gesitueerd boven op een ondergrondse parkeervoorziening. Volgens het Bodemloket is er in de periode 1970-1991 een benzine-service-station in gebruik geweest aan de Nieuwe Waalreseweg 286. Hiervoor zijn ondergrondse tanks en bijbehorende installaties aangelegd, die volgens de eigenaar rond 1996 zijn verwijderd. De ligging van de ondergrondse tanks en voornaamste ondergrondse installaties zoals deze tot 1996 gelegen moeten hebben staan aangegeven op de situeringkaart. De consequentie van de voorgenomen ingreep is dat eventuele waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetaast. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden.¹ Het veldwerk is uitgevoerd op 2 juni 2009 door dr. J.J.A. Wijnen van Econsultancy, onder leiding van drs. A.J. Wullink van ARC bv. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Onderzoeksgeschiedenis

In mei 2009 is een bureau-onderzoek verricht door Econsultancy.³ Het archeologisch verwachtingsmodel uit het bureau-onderzoek vormt het uitgangspunt voor dit inventariserend veldonderzoek en is hieronder weergegeven.

Op grond van de verzamelde archeologische en aardwetenschappelijke informatie is de volgende gespecificeerde verwachting opgesteld:

Uit de landschappelijke ligging, (dekzandruggen met of zonder oud bouwlanddek met haarpodzolen en hoge zwarte enkeerdgronden) blijkt dat het plangebied vanaf het Paleolithicum gunstig is geweest voor jager-verzamelaars en vanaf het Neolithicum voor landbouwers. Binnen het onderzoeksgebied dat zich in een straal van 1.000 m rondom het plangebied bevindt zijn een aantal waarnemingen gedaan met (duidelijke) dateringen uit de Late Bronstijd-IJzertijd, Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Ondanks dat er geen duidelijke aanwijzingen bestaan voor de aanwezigheid van archeologische resten uit vroegere perioden en de Romeinse tijd, kan een hoge

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

³Wijnen, J.J.A., april 2009: *Archeologisch bureauonderzoek Hazelaar 6 en Nieuwe Waalreseweg 286 te Valkenswaard in de gemeente Valkenswaard*, Econsultancy Rapport 08103459 (conceptversie).

archeologische verwachting voor alle perioden worden aangenomen.

1.3 Doel van het inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoreningen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.4 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Hiertoe zijn met behulp van een edelmanboor met een diameter van 7 cm op het onderzoeksterrein vijf boringen geplaatst tot maximaal 240 cm –mv. De boringen zijn, rekening houdend met de aanwezige bebouwing en de toekomstige nieuwbouw, verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode (ASB).

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 2. De resultaten van het verkennend booronderzoek zijn opgenomen in bijlage 1. In alle boringen werden zeer fijne zanden aangetroffen met plaatselijk een leemlaag. Alleen in boring 3 is een intact podzolprofiel aangetroffen. Hier is onder 20 cm ophoogzand een 10 cm dikke AE-horizont aangetroffen. Vervolgens is een inspoelings- of B-horizont aangetroffen die op 45 cm –mv overgaat in een BC-horizont. Vanaf 70 cm –mv is vervolgens het oorspronkelijke moedermateriaal, de C-horizont, aangetroffen, welke ook roestvlekken bevat. Op 105 cm –mv begint een leemlaag. Op basis van de aangetroffen bodemhorizonten kan de bodem worden geclassificeerd als een veldpodzol.

Het bodemprofiel in boringen 2 en 4 is sterk vergraven, tot respectievelijk 210 en 90 cm –mv. Het profiel in boringen 1 en 5 is waarschijnlijk afgetopt, hier is direct onder een rommelige toplaag het oorspronkelijke moedermateriaal aangetroffen. In boring 1 is aan de basis van de rommelige toplaag een verkoolde, niet nader te determineren, substantie aangetroffen. In boring 5 is op 50 cm diepte een restant van een B-horizont aangetroffen.

In de boringen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

3 Samenvatting en conclusie

Volgens het bureauonderzoek door Econsultancy ligt de locatie in een dekzandgebied waar haarpodzolen of hoge enkeerdgronden kunnen worden verwacht. Afhankelijk van het bodemtype heeft de locatie een middelhoge (haarpodzolen) tot hoge (enkeerdgronden) trefkans voor archeologische resten vanaf het Laat-Paleolithicum. In de omgeving zijn resten gevonden uit de Brons- en IJzertijd, de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd.

Het verkennend booronderzoek heeft aangetoond dat het oorspronkelijke bodemtype een veldpodzol is geweest. Deze bodem is alleen in boring 3 aangetroffen. In boringen 1 en 5 was dit profiel afgetopt en in boringen 2 en 4 was de bodem sterk vergraven.

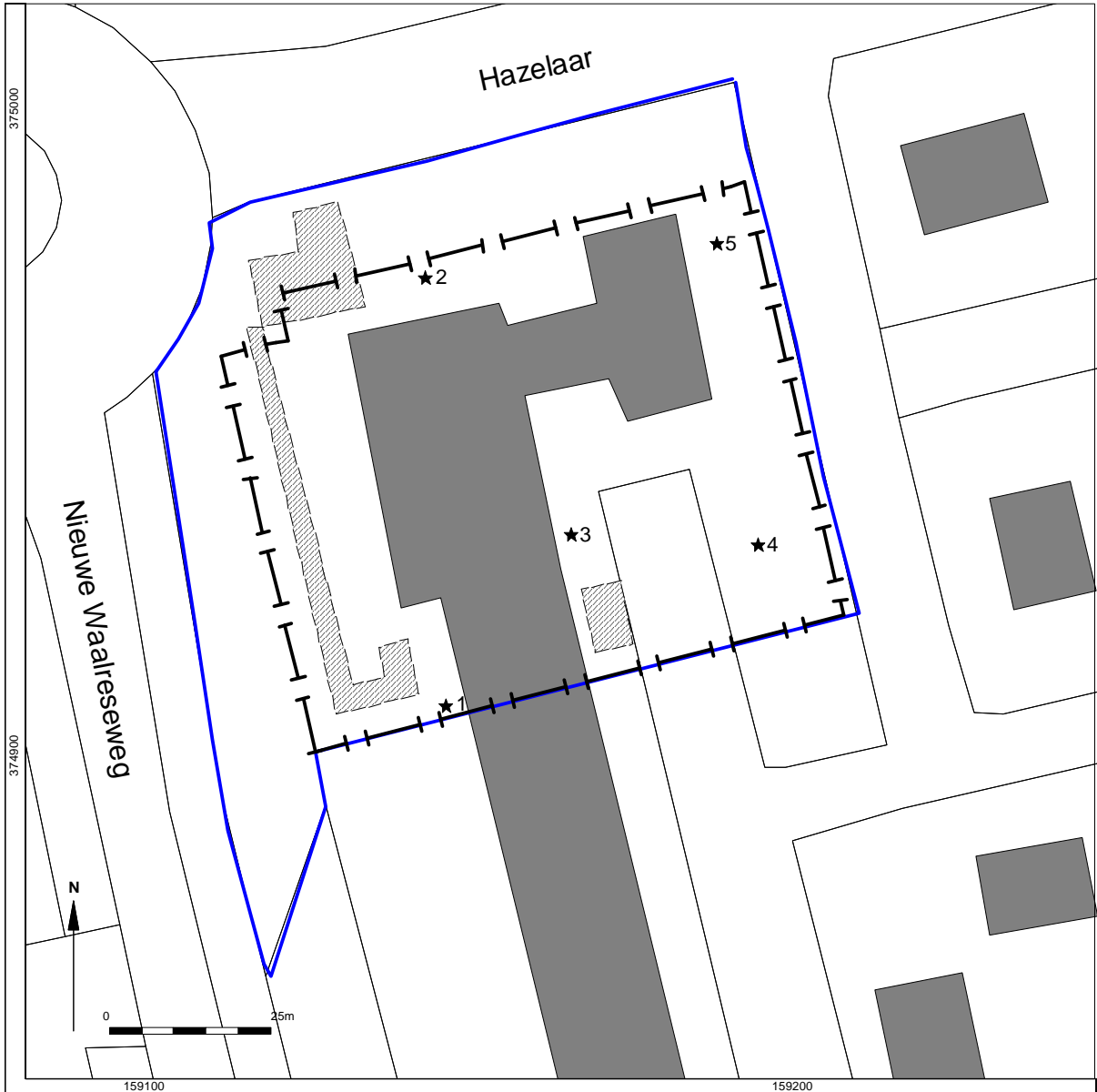
Geconcludeerd kan worden dat, op basis van de aangetroffen veldpodzol, er oorspronkelijk sprake was van een middelhoge archeologische trefkans. Door de aangetoonde verstoringen is de trefkans voor het grootste deel van de locatie echter klein te noemen. Naar schatting is er op circa 10 à 15% van de locatie sprake van een intact bodembrofiel (200 à 300 m²; zie afb. 3).

4 Aanbeveling

Het bodemprofiel is mogelijk op een klein deel van de locatie intact. Hierdoor bestaat er voor dit deel een middelhogetrefkans op archeologica uit de Bronstijd, IJzertijd, Middeleeuwen en Nieuwe Tijd, waaronder grafresten uit de Brons-/IJzertijd. Deze verwachting rechtvaardigt een archeologisch vervolgonderzoek. Echter, gezien het feit dat het grootste deel van de locatie is verstoord en er geen archeologische resten zijn waargenomen, adviseren wij geen vervolgonderzoek uit te voeren. Het is aan het bevoegd gezag, de gemeente Valkenswaard, om de locatie definitief vrij te geven. De archeologische meldingsplicht blijft echter bestaan. Mochten tijdens toekomstige graafwerkzaamheden archeologische resten worden aangetroffen, dan dient dit onverwijld aan het bevoegd gezag, de gemeente Valkenswaard, te worden gemeld. Het bevoegd gezag beslist of de locatie definitief kan worden vrijgegeven.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.
- Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.
- Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

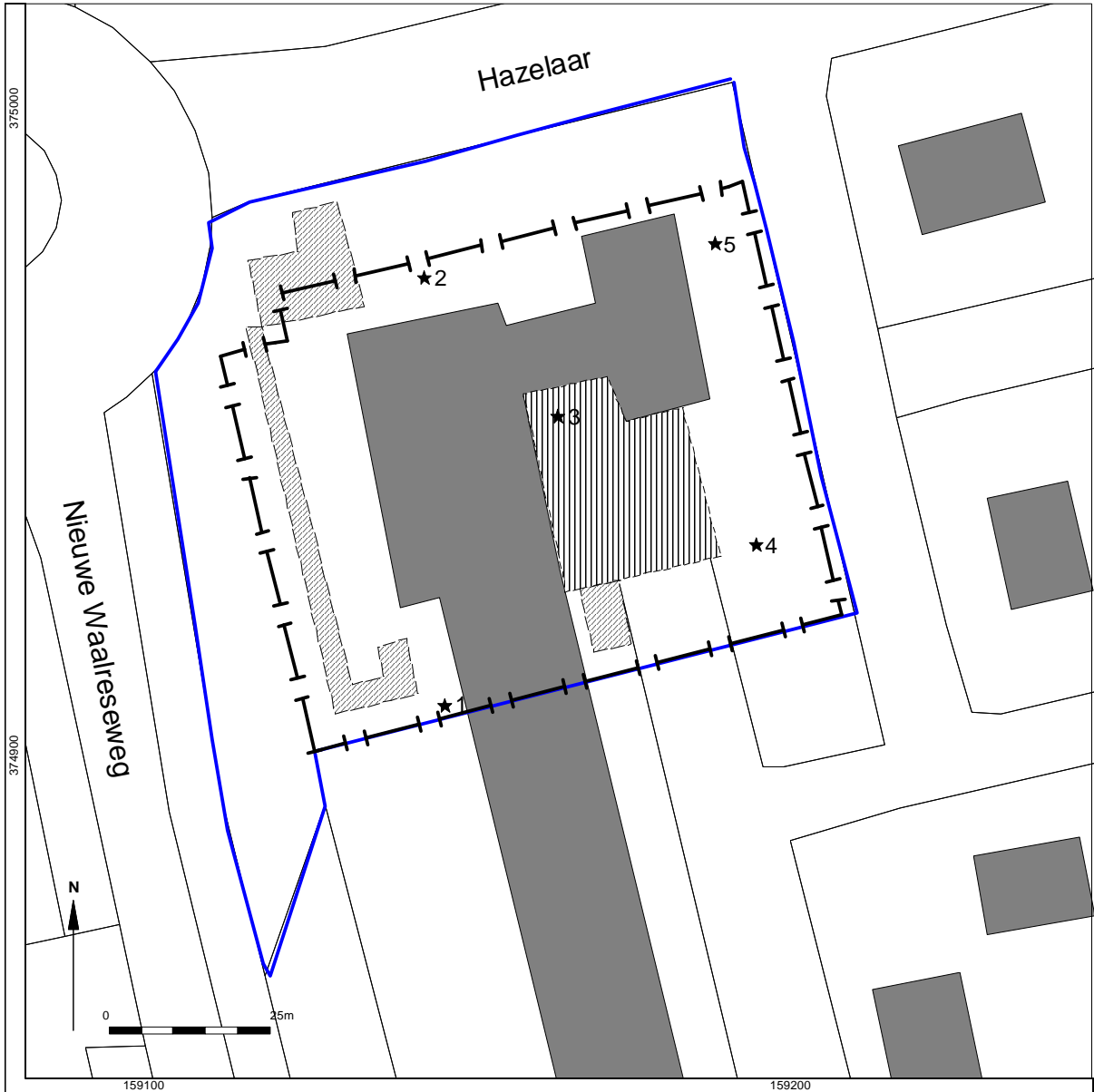
Valkenswaard (gem. Valkenswaard) - Hazelaar 6 en Nieuwe Waalreseweg 286

Boorpuntenkaart

Legenda

- Plangebied
- Voormalige ondergrondse tanks en installaties
- Nieuwbouw
- Boorpunt

Afbeelding 2. Boorpuntenkaart. Door: J.J.A. Wijnen

Valkenswaard (gem. Valkenswaard) - Hazelaar 6 en Nieuwe Waalreseweg 286

Boorpuntenkaart

Legenda

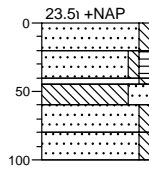
	Plangebied		Mogelijk intacte podzol
	Voormalige ondergrondse tanks en installaties		Nieuwbouw
	Boorpunt		

Afbeelding 3. Resultaten verkennend booronderzoek. Door: J.J.A. Wijnen

Bijlage 1 Boorprofielen

Boring: 1

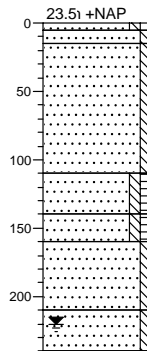
X: 159.148
Y: 374.913

0	klinker
20	Zand, matig grof, zwak siltig, geel, ophoogzand
40	Zand, zeer fijn, zwak siltig, zwak humeus, licht bruingrijs, spoor verkoolde substantie, vergraven
60	Zand, zeer fijn, zwak siltig, matig roesthoudend, geel, ijzerconcretie; dekzand
80	Leem, sterk zandig, zwak roesthoudend, beigegeel, oranjebruine vlekken
100	Zand, zeer fijn, zwak siltig, licht beigegeel, C-horizont; dekzand
	Zand, zeer fijn, zwak siltig, sterk roesthoudend, donkeroranje, C-horizont; licht geelbeige vlekken

Boring: 2

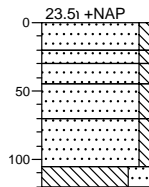
X: 159.146
Y: 374.953

0	groenstrook
15	Zand, zeer fijn, zwak siltig, zwak humeus, bruingrijs, vermengt met licht beige ophoogzand
50	Zand, zeer fijn, zwak siltig, zwak roesthoudend, geel, vergraven
100	Zand, zeer fijn, zwak siltig, brokken leem, geel, grijsbruine vlekken, vergraven
110	
140	Zand, zeer fijn, zwak siltig, zwak humeus, bruingrijs, geel gevlekt, vergraven
160	Zand, zeer fijn, zwak siltig, zwak humeus, bruingrijs, vergraven
210	Zand, zeer fijn, zwak siltig, geel, grijsbruin gevlekt; takjes met knopjes, vergraven
240	Zand, zeer fijn, zwak siltig, donkergeel

Boring: 3

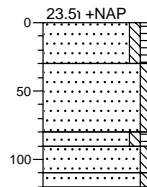
X: 159.159
Y: 374.929

0	tuin
20	Zand, zeer fijn, zwak siltig, beigegeel, ophoogzand, ophoging
30	
45	Zand, zeer fijn, zwak siltig, donker grijsbruin, loodkorrels, AE-horizont
70	Zand, zeer fijn, zwak siltig, oranjebruin, BS-horizont
105	Zand, zeer fijn, zwak siltig, oranjegeel, BC-horizont
120	Zand, zeer fijn, zwak siltig, beige, oranje roestvlekken, C-horizont
	Leem, sterk zandig, matig roesthoudend, grijsbeige, C-horizont

Boring: 4

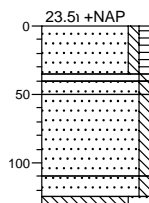
X: 159.177
Y: 374.928

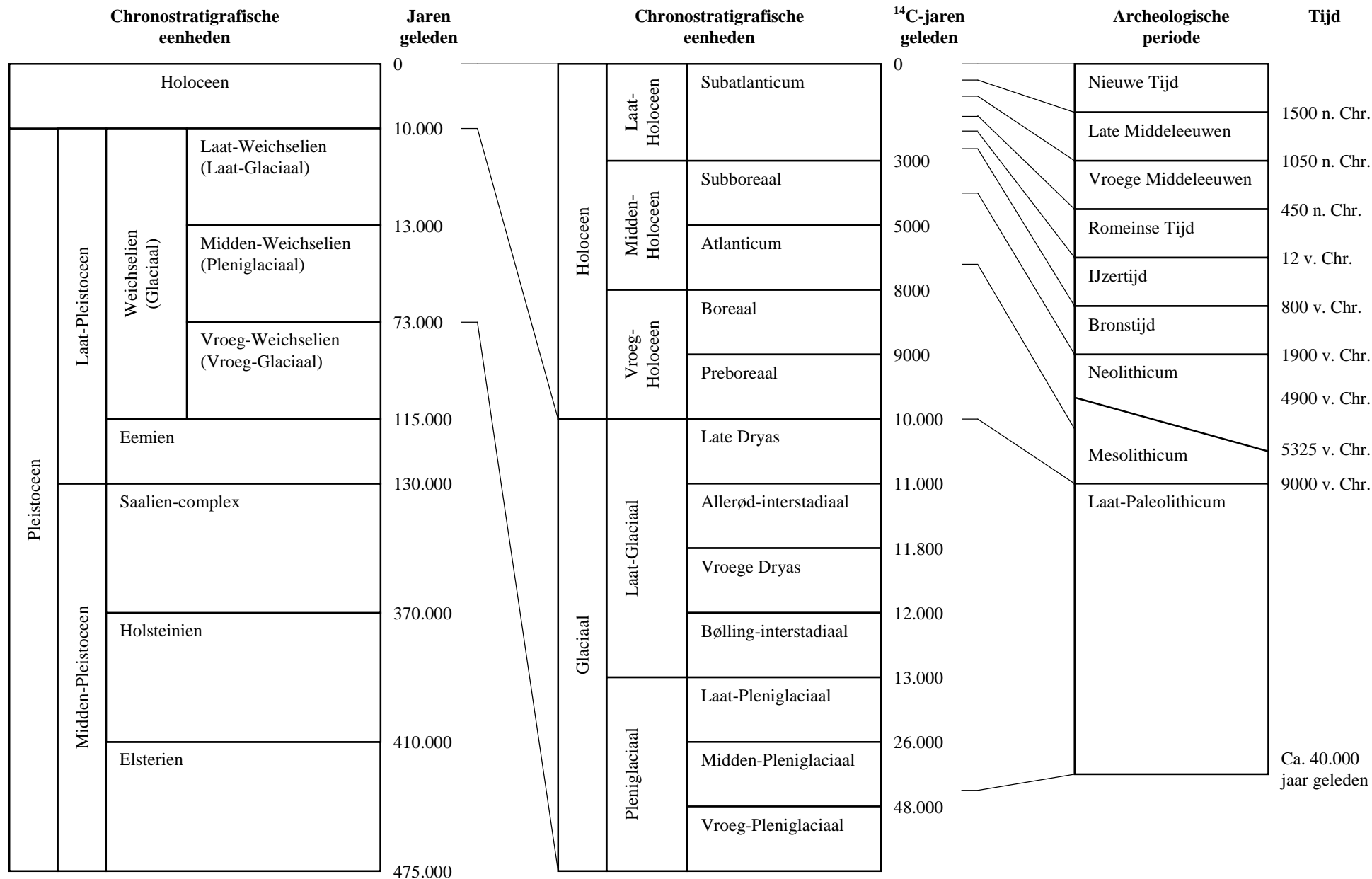
0	tuin
30	Zand, zeer fijn, zwak siltig, zwak humeus, bruingrijs, vergraven
80	Zand, zeer fijn, zwak siltig, matig roesthoudend, bruingrijs, vergraven
90	
110	Zand, zeer fijn, zwak siltig, zwak humeus, bruingrijs, geelgevekt, vergraven
120	Zand, zeer fijn, zwak siltig, matig roesthoudend, beige, oranje-bruine vlekken; C-horizont
	Zand, zeer fijn, zwak siltig, sterk roesthoudend, beige, oranje-bruine vlekken; C-horizont

Boring: 5

X: 159.173
Y: 374.956

0	tuin
	Zand, zeer fijn, zwak siltig, zwak humeus, bruingrijs, vergraven
30	
40	
50	Zand, zeer fijn, zwak siltig, sporen puin, grijs, vergraven
	Zand, zeer fijn, zwak siltig, sporen roest, geel, oranjebruin gevlekt, C-horizont, restant B-horizont
110	Zand, zeer fijn, zwak siltig, licht bruingrijs, geel gevlekt; C-horizont
130	Zand, zeer fijn, zwak siltig, sterk roesthoudend, bruinoranje, C-horizont
130	
130	Leem, sterk zandig, matig roesthoudend, grijs, oranjebruin gevlekt; C-horizont

Bijlage 2. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.